

RECENZÍÓK

Szerző:

Devosa Iván
Szegedi Tudományegyetem,
Természettudományi és
Informatikai Kar, Informatikai
Intézet, Számítástudomány
Alapjai Tanszék, Szeged

Cikkadatok:

DOI: [10.58701/mej.21924](https://doi.org/10.58701/mej.21924)

Beküldve: 2026. 02. 13.
Elfogadva: 2026. 06. 25.
Megjelentetve: 2026. 09. 07.

2026. 4. évfolyam 3. szám

Copyright © 2026 Devosa Iván.
Kiadó: Magyar
Népegészségügy Megújításáért
Egyesület. Ez egy nyílt
hozzáférésű cikk a CC-BY-SA-
4.0 licenstszerződés alapján.

Cikkismertetés: Mi magyarázza a rosszabb egészségi állapotot és a magasabb egészségügyi kiadásokat az alacsonyabb jövedelműeknél?

Article review: Decomposing socioeconomic differences in self-rated health and healthcare expenditure by chronic conditions and social determinants

Kulcsszavak: egészségyenlőtlenség; önértékelt egészség; egészségügyi kiadás; krónikus betegség; társadalmi meghatározók

Keywords: *health inequality; self-rated health; healthcare expenditure; chronic conditions; social determinants*

Ajánlás

A cikk ajánlható népegészségügyi, egészségpolitikai és egészség-gazdaságtani szakembereknek, valamint azoknak a döntéshozóknak, akik az egészségkülönbségek csökkentését nem kizárólag egészségügyi beavatkozásokkal, hanem társadalmi és gazdasági intézkedésekkel is támogatni kívánják. Oktatási célra is különösen hasznos, mert egyetlen ország példáján szemléletesen mutatja be, hogy a krónikus betegségek és a társadalmi meghatározók miként „osztoznak” a megfigyelt egyenlőtlenségeken. A magyar szakemberek számára különös fontossággal bírhat ez a cikk, hiszen egyértelműen jelzi, hogy az egészségkülönbségek csökkentése az egészségügyi beavatkozásokon túl társadalmi és gazdasági intézkedéseket is igényel, amelyekben hazánk sajnos eléggé lemaradt. A cikk szemléletesen mutatja meg, hogy a társadalmi meghatározók miként befolyásolják a krónikus betegségek megjelenését, illetve az esélyegyenlőtlenséget.

A cikkismertető a *Decomposing socio-economic differences in self-rated health and healthcare expenditure by chronic conditions and social determinants* című közleményt mutatja be.

ELŐZMÉNYEK

Európában – még a széleskörű társadalombiztosítással rendelkező országokban is – az alacsonyabb társadalmi-gazdasági helyzet általában rosszabb önértékelt egészséggel és magasabb egészségügyi kiadással jár együtt. A jelenség mögött részben a krónikus betegségek eltérő gyakorisága áll, ugyanakkor az egészséget alakító, az egészségügyön kívüli tényezők (például jövedelmi biztonság, munkavégzés, lakhatás, társas támogatás) is jelentős szerepet játszhatnak.

A tanulmány célja annak számszerűsítése, hogy a krónikus betegségek és a társadalmi meghatározók közül melyek és milyen mértékben járulnak hozzá a társadalmi-gazdasági helyzet szerinti különbségekhez az önértékelt egészségben (SRH) és az egészségügyi kiadásban (HCE) Hollandiában.

MÓDSZERTAN

Keresztmetszeti elemzés keretein belül vizsgálták a Holland Egészségmonitor 2022 (*Dutch Health Monitor*) felmérésének ada-

tait, amelyeket egyéni szinten összekapcsoltak a nyilvántartási adatokkal (társadalmi-gazdasági mutatók, gyógyszerfelírások, egészségügyi kiadások). A vizsgálat 135 183, 25–65 éves személyt foglalt magában.

A társadalmi-gazdasági helyzet fő mutatója a háztartás ekvivalizált, rendelkezésre álló jövedelme volt (ötödökre bontva), ellenőrző faktorként az iskolai végzettséget és a háztartási „jóléti” mutatókat is bevonták. Az önértékelt egészséget ötfokú skálából kétértékű változóvá alakították (nagyon jó/jó vs. közepes/rossz). Az egészségügyi kiadás az egészségbiztosító által térített ellátások összege volt (2021-es euróárfolyamon).

A krónikus betegségeket gyógyszerfelhasználási adatok alapján azonosították (20 betegségcsoport; pl. emésztőrendszerrel összefüggő kórképek, szív- és érrendszeri betegségek, pszichés zavarok). A társadalmi meghatározókat 26 mutatóval írták le a WHO öt csoportja szerint (egészségügyi szolgáltatások; jövedelmi biztonság és szociális védelem; életkörülmények; társas és humán tőke; foglalkoztatás és munkakörülmények).

Az eltérések felbontására „különbségfelbontás” (Oaxaca–Blinder) elemzést alkalmaztak, amely megmutatja, hogy a két jövedelmi csoport közötti különbség mekkora része magyarázható a tényezők eltérő előfordulásával vagy eloszlásával.

EREDMÉNYEK

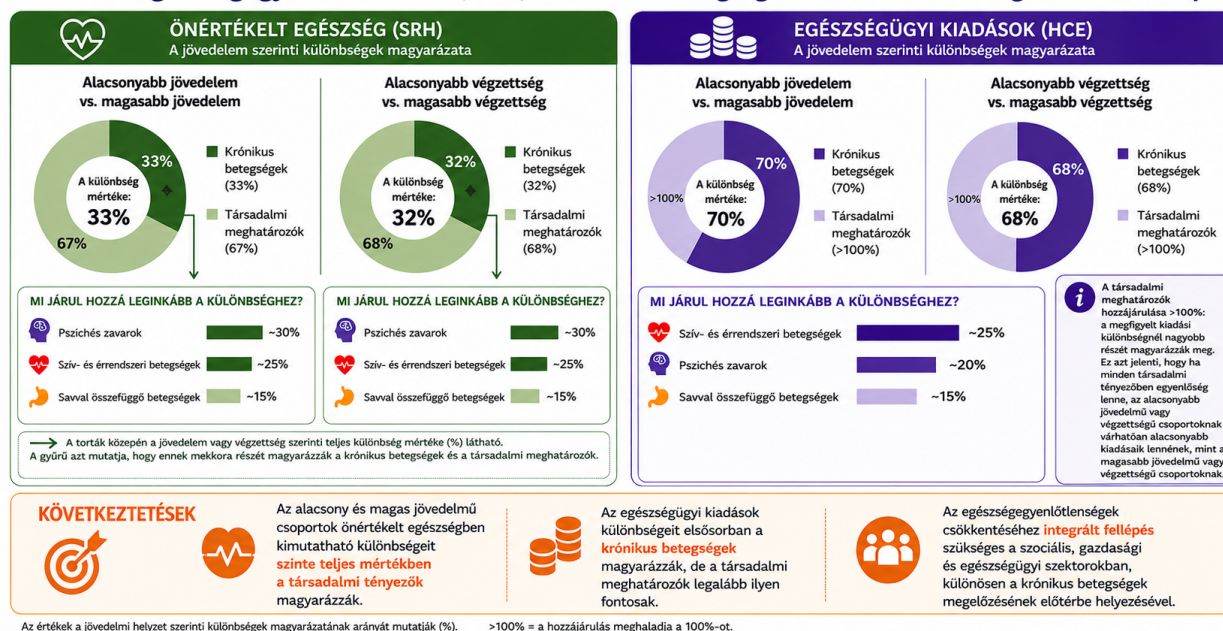
A leíró adatok szerint a legalacsonyabb jövedelmi ötödben a (nagyon) jó egészséget jelzők aránya 45%, míg a legmagasabb jövedelmi ötödben 83% volt. Az átlagos egyéni egészségügyi kiadás ezzel párhuzamosan magasabb volt az alacsonyabb jövedelműeknél (átlag: 3908 € vs. 1529 €).

A krónikus betegségek eltérő gyakorisága az önértékelt egészség jövedelmi különbségének kb. 33%-át, az egészségügyi kiadások különbségének pedig kb. 70%-át magyarázta. Mindkét kimenetnél a legnagyobb hozzájárulást az emésztőrendszerrel összefüggő kórképekhez kötődő gyógyszerek, a szív- és érrendszeri betegségek, valamint a pszichés zavarok adták.

A társadalmi meghatározók az önértékelt egészség jövedelmi különbségét szinte teljes egészében megmagyarázták. Az egészségügyi kiadások esetében a társadalmi meghatározók a megfigyelt különbségnél is nagyobb részt adtak, ami azt jelzi, hogy a társadalmi körülményekre való „igazítás” mellett az alacsonyabb jövedelműeknél akár alacsonyabb kiadás is adódhatna, mint a magasabb jövedelműeknél.

A krónikus betegségeket és a társadalmi meghatározókat együtt vizsgálva az önértékelt egészség különbségében a jövedelmi biztonság és szociális védelem (28%), a társas és humán tőke (26%) és a krónikus betegségek (23%) hasonló súllyal járultak hozzá. Az egészségügyi kiadások különbségét a krónikus betegségek és a társadalmi meghatározók nagyjából fele-fele arányban magyarázták.

A társadalmi-gazdasági különbségek felbontása az önértékelt egészségben (SRH) és az egészségügyi kiadásokban (HCE): a krónikus betegségek és a társadalmi meghatározók szerepe

1. ábra: A meghatározó tényezők eloszlása (Forrás: az ábrát a szerző készítette az ismertetett cikk eredményei alapján MI segítségével)

Az 1. ábra látható a társadalmi-gazdasági különbségek magyarázata az önértékelt egészségben (SRH) és az egészségügyi kiadásokban (HCE) a holland vizsgálat eredményei alapján. A tortadiagramok közepén az alacsony és magas társadalmi-gazdasági helyzetű csoportok közötti különbség mértéke látható, míg a gyűrűk azt mutatják, hogy ebből mekkora hányadot magyaráznak a krónikus betegségek, illetve a társadalmi meghatározók. Az önértékelt egészség különbségeit szinte teljes egészében a társadalmi meghatározók magyarázzák, míg az egészségügyi kiadások különbségeiben a krónikus betegségek és a társadalmi meghatározók egyaránt jelentős szerepet játszanak.

KÖVETKEZTÉSEK

A tanulmány egyik legfontosabb üzenete, hogy az önértékelt egészségben mutatkozó társadalmi különbségek döntő része az egészségügyi rendszeren kívüli tényezőkhez kapcsolódik. Ez integrált, több ágazatra kiterjedő szakpolitikai választ indokol (szociális, gazdasági és egészségügyi területek összehangolt intézkedéseivel).

Az egészségügyi kiadások társadalmi különbségeiben viszont a krónikus betegségek szerepe kiemelkedő: a krónikus állapotok megelőzése és korai kezelése a kedvezőtlenebb helyzetű csoportokban egyszerre mérsékelheti a terhet és javíthatja a rendszer fenntarthatóságát.

Módszertani korlát, hogy a vizsgálat keresztmetszeti, és a különbségfelbontásos elemzés elsődlegesen összefüggéseket tár fel, nem pedig egyértelmű ok-okozati kapcsolatokat. Emellett a krónikus betegségek proxyja a gyógyszerfelírás, amely a betegség súlyosságát nem méri.

HIVATKOZÁSOK

Meulman, I., Jansen, T., Ueters, E., Cloin, M., Polder, J., & Stadhouders, N. (2025). Decomposing socioeconomic differences in self-rated health and healthcare expenditure by chronic conditions and social determinants. *International Journal for Equity in Health*, 24, 154.

<https://doi.org/10.1186/s12939-025-02518-y>

INFORMÁCIÓK A SZERZŐRŐL

Devosa Iván

Szegedi Tudományegyetem (SZTE), Természettudományi és Informatikai Kar, Informatikai Intézet,
Számítástudomány Alapjai Tanszék, Szeged

*University of Szeged (SZTE), Faculty of Science and Informatics Institute of Informatics, Department
of Foundations of Computer Science, Szeged, Hungary*

<https://orcid.org/0000-0002-2194-2107>

ivan@devosa.hu
